

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
مرکز آمار ایران

چکیده نتایج طرح آمارگیری از گردشگران ملی بهار و تابستان ۱۴۰۴

پیشگفتار

اهمیت صنعت گردشگری در شکوفایی اقتصادی ایجاب می‌نماید تا نظام آماری منسجم و پویایی در این بخش استقرار یافته، تولید و انتشار آمار و اطلاعات مورد نیاز برنامه‌ریزان در دستور کار قرار گیرد. بدون شک ایران با تاریخی کهن و فرهنگی غنی با وجود میراث فرهنگی، جاذبه‌های طبیعی و تنوع آب و هوایی یکی از مقصدهای مهم گردشگرپذیر جهان است که در صورت برنامه‌ریزی مناسب، به یکی از منابع تولید ثروت در کشور تبدیل خواهد شد.

تولید و انتشار آمار و اطلاعات حوزه گردشگری از نیازهای مهم بخش فرهنگی کشور است که مسئولیت و همکاری نزدیک بیش از پیش همه دست‌اندرکاران این حوزه را در این مهم می‌طلبد. اولین آمارگیری ملی در حوزه گردشگری در سال ۱۳۸۷ در سطح کشور به اجرا در آمد. تا قبل از این آمارگیری، اطلاعات منسجم و قابل اعتمادی در حوزه گردشگران ملی وجود نداشته است و در برخی موارد آمار رسمی بازدیدکنندگان از موزه‌ها و بناهای تاریخی تحت پوشش سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در سالنامه‌های آماری انتشار یافته است.

مرکز آمار ایران از سال ۱۳۸۱ با همکاری سازمان ایرانگردی و جهانگردی وقت، مطالعاتی را در زمینه تهیه حساب‌های اقماری گردشگری به‌طور مشترک آغاز نمود. اما پس از ادغام سازمان مذکور با سازمان میراث فرهنگی این مطالعات متوقف شد. علی‌رغم ناتمام ماندن این فعالیت‌ها، نتیجه مطالعات انجام شده، بر طراحی و اجرای طرح‌های آمارگیری در سه حوزه اصلی گردشگری (بومی، ورودی، خروجی) تأکید می‌کرد. در این راستا اجرای دو طرح آمارگیری با عناوین «آمارگیری از گردشگران داخلی» و «آمارگیری از گردشگران ورودی» در برنامه اول ملی آمار کشور پیش‌بینی شد.

به لطف الهی مطالعات اولیه برای آزمایش طرح آمارگیری از گردشگران داخلی در سال ۱۳۸۵ با همکاری پژوهشکده آمار آغاز و در نهایت در فروردین ماه ۱۳۸۶ طرح مزبور در شش استان منتخب در سطح شهرستان‌های بوشهر، تهران، سبزوار، رفسنجان، بابل و ملایر به مرحله اجرا درآمد؛ پس از ارزیابی نتایج آزمایش طرح و اخذ نظرات و پیشنهادات تمامی عوامل اجرایی، اصلاحاتی در پرسشنامه و راهنماهای تهیه شده اعمال شد.

به منظور گردآوری اطلاعات گردشگری خانوارهای کشور در سال ۱۳۸۷، طرح اصلی در چهار مرحله، طی ماه‌های تیر، مهر و دی سال ۱۳۸۷ و فروردین ۱۳۸۸، در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۳ در دو مرحله در طی ماه‌های تیر و مهر و در سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ در یک مرحله در تیرماه به اجرا در آمد و در هر مرحله اطلاعات گردشگری خانوارها در فصل قبل مورد پرسش قرار گرفت. این طرح در سال ۱۴۰۰ ویژه حساب‌های اقماری گردشگری به اجرا در آمده است. در سال ۱۴۰۳ نیز طرح اصلی در چهار مرحله، طی ماه‌های تیر، مهر و دی سال ۱۴۰۳ و فروردین ۱۴۰۴ به اجرا درآمد و در هر مرحله اطلاعات گردشگری خانوارها در فصل قبل مورد پرسش قرار گرفت و نتایج برای فصل بهار و کل سال منتشر شد. در سال ۱۴۰۴، طرح گردشگران ملی در چهار مرحله به اجرا درآمد و نتایج برای فصول بهار، تابستان و کل سال ارائه خواهد شد.

نشریه حاضر حاوی چکیده نتایج طرح مزبور در فصل بهار و تابستان سال ۱۴۰۴ می‌باشد. امید است با تداوم تولید آمارهای گردشگری و شناخت الگوهای گردشگری در کشور امکان برنامه‌ریزی بهتر برای این صنعت با اهمیت، فراهم شود.

در پایان خاطر نشان می‌سازد نتایج تفصیلی طرح مذکور به زودی از طریق درگاه ملی آمار به نشانی www.amar.org.ir / داده‌ها و اطلاعات آماری / آمارهای اقتصادی / گردشگری / داشبورد طرح گردشگران ملی، قابل بهره‌برداری می‌باشد.

فهرست مندرجات

عنوان	صفحه
مشخصات کلی طرح	۶
تعاریف و مفاهیم	۸

جدول‌های آماری

الف- تعداد خانوارها بر حسب وضعیت سفر اعضا - بهار و تابستان ۱۴۰۴	۱۰
ب-تعداد سفرهای بومی اعضای خانوار بر حسب نوع سفر- بهار و تابستان ۱۴۰۴	۱۱
پ- تعداد سفرهای بومی با اقامت شبانه بر حسب اهداف اصلی گردشگری- بهار و تابستان ۱۴۰۴	۱۲
ت- تعداد سفرهای بومی بدون اقامت شبانه بر حسب اهداف اصلی گردشگری- بهار و تابستان ۱۴۰۴	۱۳
ث- تعداد نفر شب اقامت سفرهای با اقامت شبانه بومی بر حسب نوع اقامتگاه- بهار و تابستان ۱۴۰۴	۱۴

مشخصات کلی طرح

هدف کلی

هدف کلی از اجرای این طرح، بررسی و شناخت الگوهای گردشگری ملی خانوارهای کشور در فصل بهار و تابستان ۱۴۰۴ است.

جامعه هدف

جامعه هدف این طرح، شامل تمام خانوارهای معمولی ساکن در مناطق شهری و روستایی کشور در فصل بهار و تابستان ۱۴۰۴ است. خانوارهای معمولی غیر ساکن، گروهی و مؤسسه‌ای در این طرح پوشش داده نمی‌شوند.

واحد آماری

واحد آماری این طرح، یک خانوار معمولی ساکن در مناطق شهری و روستایی کشور در فصل بهار و تابستان ۱۴۰۴ است.

زمان آماری

زمان آماری ارقام مورد سنجش بر حسب مورد، روز آمارگیری یا فصل بهار و تابستان سال ۱۴۰۴ است.

زمان آمارگیری

زمان آمارگیری این طرح برای جمع‌آوری اطلاعات سفرهای فصل بهار از ۱۴۰۴/۰۶/۸ تا ۱۴۰۴/۰۶/۲۸ و برای جمع‌آوری اطلاعات سفرهای فصل تابستان ۱۴۰۴/۰۷/۱۵ تا ۱۴۰۴/۰۸/۵ است.

روش جمع‌آوری اطلاعات

در این آمارگیری با مراجعه به خانوارهای نمونه، اطلاعات مربوط به فعالیتهای گردشگری خانوار در فصل بهار و تابستان از طریق مصاحبه حضوری با سرپرست یا عضو مطلع خانوار جمع‌آوری و در پرسشنامه‌های مربوط ثبت می‌شود.

چارچوب نمونه‌گیری

چارچوب مورد استفاده در هر یک از مراحل نمونه‌گیری به شرح زیر است:

مرحله اول: فهرست حوزه‌های سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵ در کشور به همراه تعداد خانوارهای معمولی ساکن هر یک از حوزه‌ها

مرحله دوم: فهرست تمامی بلوک‌ها و آبادی‌های مربوط به حوزه‌های سرشماری انتخاب شده در مرحله اول به همراه تعداد خانوارهای معمولی ساکن در هر بلوک/آبادی

مرحله سوم: فهرست تمامی خانوارهای معمولی ساکن در واحدهای نمونه‌گیری مرحله دوم که مأمور آمارگیر با فهرست‌برداری از تمامی مکان‌ها و خانوارها در قالب فرم فهرست‌برداری، تهیه کرده است.

روش نمونه‌گیری

روش نمونه‌گیری در این طرح سه مرحله‌ای طبقه‌بندی شده است. در مرحله اول، پس از طبقه‌بندی حوزه‌ها، در هر طبقه، حوزه‌های نمونه به تعداد لازم به روش سیستماتیک و با احتمال انتخاب متناسب با تعداد خانوار معمولی ساکن هر حوزه انتخاب می‌شوند. در مرحله دوم، در هر یک از حوزه‌های نمونه یک بلوک/آبادی به روش سیستماتیک و با احتمال انتخاب متناسب با تعداد خانوار معمولی ساکن و گروهی آن بلوک/آبادی انتخاب می‌شود و سپس در مرحله سوم در هر یک از بلوک/آبادی‌های انتخاب شده در مرحله قبل، خانوارهای نمونه به روش تصادفی ساده انتخاب می‌شوند. به این ترتیب که در هر بلوک/آبادی، ابتدا ۲۰ خانوار به روش تصادفی ساده انتخاب و سپس از بین آن‌ها ۱۰ خانوار به صورت تصادفی به عنوان خانوارهای نمونه اصلی و ۱۰ خانوار به عنوان خانوارهای جایگزین در نظر گرفته می‌شوند. تعداد نمونه طرح برابر با ۲۵۰۰۰ می‌باشد.

تعاریف و مفاهیم

خانوار

منظور از خانوار در این طرح، خانوار معمولی ساکن است. خانوار معمولی ساکن، از چند نفر تشکیل می‌شود که با هم در یک اقامتگاه ثابت زندگی می‌کنند و با یکدیگر هم‌خرج هستند و معمولاً با هم غذا می‌خورند.

سفر

جا به جایی افراد از یک مکان به مکان دیگر با هر هدف، صرفنظر از مدت زمان و مسافت طی شده است.

محیط معمول

محیط معمول فرد، محیطی است که او به‌طور روزمره و معمول برای کار، تحصیل یا سایر امور معمول زندگی در آن در حال تردد است.

گردشگری

مجموعه فعالیت‌هایی که فرد یا افرادی در طی سفر به مکانی خارج از محیط معمول زندگی خویش، برای مدت زمان حداقل یک سال متوالی با هدف تفریح، تجارت و غیره انجام می‌دهند، به شرط اینکه از محل مورد بازدید (مقصد) حقوق و دستمزد دریافت نکنند.

انواع گردشگری عبارتند از:

گردشگری داخلی: گردشگری افراد مقیم و غیر مقیم در کشور مورد بازدید است و شامل گردشگری بومی (درون حوزه ای) و گردشگری ورودی می‌باشد.

گردشگری بومی^۱ (گردشگری درون حوزه ای): گردشگری افراد مقیم یک کشور در درون مرزهای همان کشور است.

گردشگری ورودی: گردشگری افراد غیرمقیم یک کشور، در کشور مورد بازدید است.

گردشگری خروجی^۲: گردشگری افراد مقیم یک کشور، خارج از مرزهای کشور خود است.

گردشگری ملی: گردشگری افراد مقیم یک کشور در درون و خارج از مرزهای کشور خود است و شامل گردشگری بومی و گردشگری خروجی می‌باشد.

سفر گردشگری

سفرهایی که توسط بازدیدکنندگان انجام می‌شود.

بازدیدکننده

مسافری که با هر هدف اصلی، غیر از استخدام توسط موسسه یا فردی مقیم در مکان مورد بازدید، برای مدت کمتر از یک سال به مکانی خارج از محیط معمول خود سفر می‌کند. بازدیدکننده شامل گردشگر (بازدیدکننده با اقامت شبانه) و بازدیدکننده یک روزه (بدون اقامت شبانه) می‌باشد.

خانوار سفر رفته

منظور، خانواری است که حداقل یک عضو آن در دوره آماری مورد بررسی حداقل یک سفر انجام داده باشد.

^۱ با توجه به بازنگری به عمل آمده در تعاریف و مفاهیم، در نشریه حاضر، واژه "بومی" جایگزین واژه "داخلی" شده است.

^۲ با توجه به بازنگری به عمل آمده در تعاریف و مفاهیم، در نشریه حاضر، واژه "خروجی" جایگزین واژه "خارجی" شده است.

نوع سفر

منظور این است که سفر همراه با اقامت شبانه بوده است یا خیر.

هدف اصلی سفر

هدف اصلی از سفر، هدف عمده‌ای است که سفر به دلیل آن شکل گرفته است. طبقه‌بندی اهداف اصلی سفر به شرح ذیل است:

- گردش و تفریح
- دیدار دوستان و بستگان
- زیارت
- درمان
- خرید
- آموزش
- کسب و کار و مأموریت شغلی
- سایر اهداف

تعداد سفر

منظور از تعداد سفر مجموع سفرهای فرد، فرد اعضای سفر رفته خانوار (اعم از سفرهای داخل استان و سفرهای خارج از استان) در فصل مورد بررسی است.

تعداد نفر شب

تعداد نفر شب اقامت در سفرهای با اقامت شبانه عبارت از مجموع شب اقامت فرد افراد اعضای سفر رفته خانوار در فصل مورد بررسی است.

مقصد اصلی سفر

مقصد اصلی یک سفر، مکان یا جایی است که رفتن به آن مکان، نقش اصلی در شکل‌گیری آن سفر داشته است.

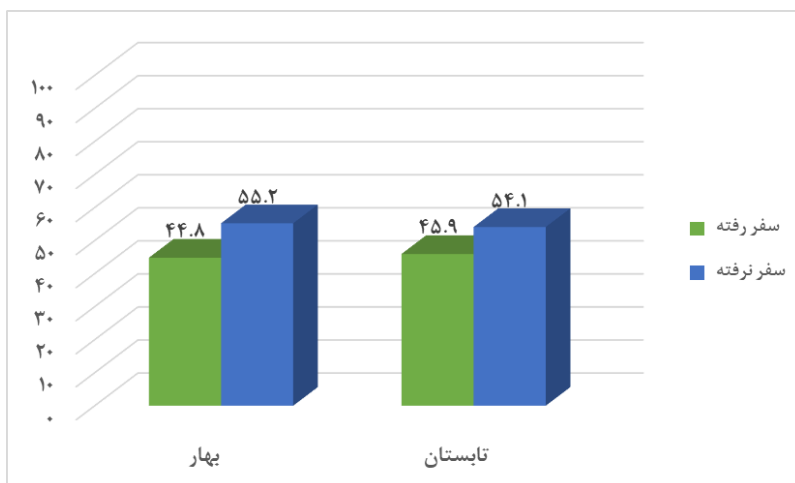
خلاصه یافته‌ها

الف- تعداد خانوارها بر حسب وضعیت سفر اعضا - بهار و تابستان ۱۴۰۴

وضعیت سفر خانوارها	بهار	تابستان
جمع.....	۲۸۱۰۷۶۲۴	۲۸۳۷۶۹۶۸
سفر رفته.....	۱۲۵۹۰۰۲۶	۱۳۰۲۹۹۳۴
سفر نرفته.....	۱۵۵۱۷۵۹۸	۱۵۳۴۷۰۳۴

در فصل بهار سال ۱۴۰۴، حدود ۴۵ درصد خانوارهای کشور که معادل ۱۲۵۹۰۰۲۶ خانوار است، حداقل یک فرد از اعضای خانوار سفر داشته است. در مقابل در حدود ۵۵ درصد خانوارها یعنی ۱۵۵۱۷۵۹۸ خانوار، در این فصل هیچ فردی از اعضایشان سفر نداشته است؛ در حالی که این ارقام در تابستان سال ۱۴۰۴ به ترتیب ۴۶ و ۵۴ درصد بوده است.

نمودار ۱- درصد خانوارها بر حسب وضعیت سفر - بهار و تابستان ۱۴۰۴

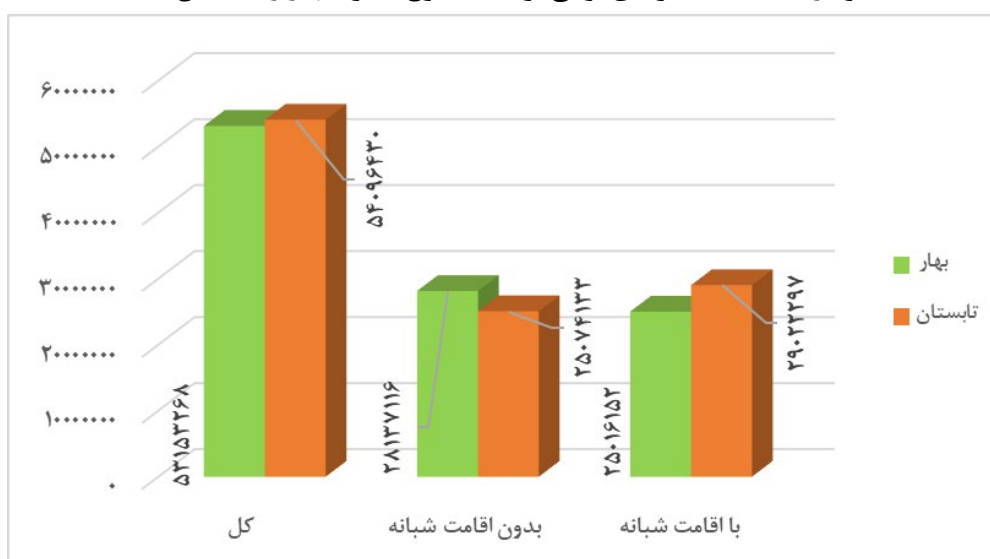

ب- تعداد سفرهای بومی اعضای خانوار بر حسب نوع سفر - بهار و تابستان ۱۴۰۴

نوع سفر	بهار	تابستان
کل	۵۳۱۵۳۲۶۸	۵۴۰۹۶۴۳۰
بدون اقامت شبانه	۲۸۱۳۷۱۱۶	۲۵۰۷۴۱۳۳
با اقامت شبانه	۲۵۰۱۶۱۵۲	۲۹۰۲۲۲۹۷

نتایج نشان می‌دهد که تعداد ۵۳۱۵۳۲۶۸ سفر در فصل بهار سال ۱۴۰۴، در داخل کشور توسط اعضای خانوار انجام شده است. ۴۷ درصد از سفرهای بومی در فصل بهار، با اقامت شبانه و ۵۳ درصد بدون اقامت شبانه بوده است. تعداد سفرهای داخل کشور توسط اعضای خانوارها در فصل تابستان ۵۴۰۹۶۴۳۰ سفر بوده است که ۵۴ درصد از این سفرها با اقامت شبانه و ۴۶ درصد بدون اقامت شبانه بوده است.

نمودار ۲- تعداد سفرهای بومی بر حسب نوع سفر - بهار و تابستان ۱۴۰۴

پ- تعداد سفرهای بومی با اقامت شبانه بر حسب اهداف اصلی سفر - بهار و تابستان ۱۴۰۴

اهداف اصلی سفر	بهار	تابستان
جمع.....	۲۵۰۱۶۱۵۲	۲۹۰۲۲۲۹۷
گردش و تفریح.....	۶۳۱۴۴۸۱	۷۳۶۶۹۹۲
دیدار دوستان و بستگان.....	۱۴۰۴۷۰۳۱	۱۵۲۱۲۶۰۴
زیارت.....	۱۸۸۲۸۳۵	۳۴۶۷۴۸۸
درمان.....	۱۵۶۴۴۴۶	۲۲۳۷۳۲۱
سایر اهداف.....	۱۲۰۷۳۶۰	۷۳۷۸۹۲

بیشترین سفرهای بومی با اقامت شبانه فصل بهار در سال ۱۴۰۴، با هدف دیدار دوستان و بستگان (۵۶ درصد) و سپس با هدفهای گردش و تفریح (۲۵ درصد)، زیارت (۸ درصد) و درمان (۶ درصد) انجام پذیرفته است. سفرهای با اهداف فوق در مجموع ۹۵ درصد از سفرها را تشکیل داده است. حدود ۵ درصد از سفرها در فصل بهار با اهدافی نظیر آموزش، خرید و کسب و کار صورت گرفته است. در فصل تابستان سال ۱۴۰۴، درصد این اهداف به ترتیب ۵۲، ۲۵، ۱۲، ۸ و ۳ بوده است.

نمودار ۳- درصد سفرهای بومی با اقامت شبانه بر حسب اهداف اصلی سفر - بهار و تابستان ۱۴۰۴

ت- تعداد سفرهای بومی بدون اقامت شبانه به تفکیک اهداف اصلی سفر - بهار و تابستان ۱۴۰۴

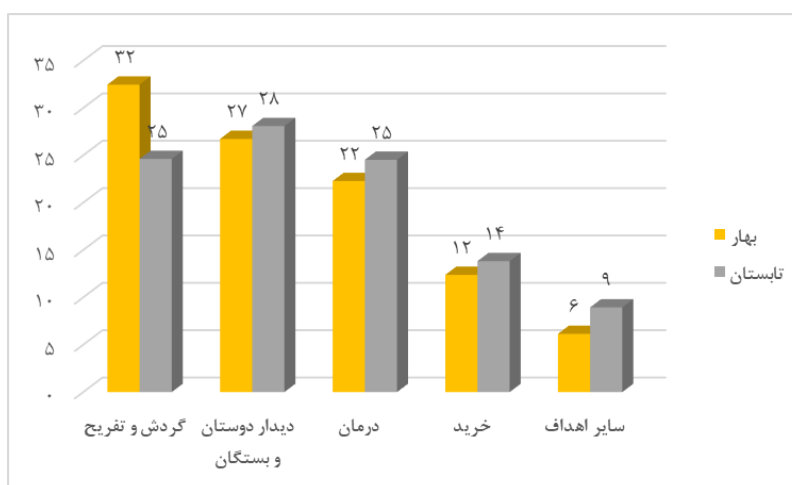
اهداف اصلی سفر	بهار	تابستان
جمع.....	۲۸۱۳۷۱۱۶	۲۵۰۷۴۱۳۳
گردش و تفریح.....	۹۱۳۴۱۴۹	۶۱۷۲۴۶۱
دیدار دوستان و بستگان.....	۷۵۲۱۰۱۹	۷۰۴۲۷۲۳
درمان.....	۶۲۷۰۴۹۴	۶۱۴۹۳۲۱
خرید.....	۳۴۸۱۵۱۳	۳۴۶۶۶۶۰
سایر اهداف.....	۱۷۲۹۹۳۹	۲۲۴۲۹۶۸

الگوی سفرهای بومی به لحاظ هدف اصلی سفر، در سفرهای بدون اقامت شبانه متفاوت از سفرهای با اقامت شبانه است. در فصل بهار سال ۱۴۰۴، بیشترین هدف اصلی از سفرهای بدون اقامت شبانه، گردش و تفریح عنوان شده است در حالی که بیشترین سفرهای با اقامت شبانه در این فصل، با هدف دیدار دوستان و بستگان بوده است. ولی در فصل تابستان بیشترین هدف سفرها در هر دو نوع سفر مربوط به دیدار دوستان و بستگان بوده است.

در فصل بهار، ۳۲ درصد از سفرهای بومی بدون اقامت شبانه با هدف گردش و تفریح، ۲۷ درصد با هدف دیدار دوستان و بستگان، ۲۲ درصد با هدف درمان و ۱۲ درصد با هدف خرید انجام شده است. ۷ درصد سفرهای بدون اقامت شبانه، با سایر اهداف نظیر آموزش، زیارت و کسب و کار و... صورت گرفته است.

در فصل تابستان سال ۱۴۰۴، درصد این اهداف به ترتیب ۲۵، ۲۸، ۲۵، ۱۴ و ۸ بوده است.

نمودار ۴- درصد سفرهای بومی بدون اقامت شبانه بر حسب اهداف اصلی سفر - بهار و تابستان ۱۴۰۴

ث - تعداد نفر شب اقامت سفرهای با اقامت شبانه بومی به تفکیک نوع اقامتگاه - بهار و تابستان ۱۴۰۴

تابستان	بهار	نوع اقامتگاه عمومی
۱۳۵۳۱۴۱۶۸	۱۰۸۸۰۷۴۲۹	جمع.....
۹۵۹۵۰۲۱	۶۳۵۰۴۴۹	اقامتگاه عمومی.....
۲۷۱۹۳۹۸	۱۹۱۰۸۴۰	اقامتگاه سازمانی.....
۸۱۷۵۲۵۱۲	۷۳۳۶۴۵۹	خانه آشنایان و بستگان.....
۱۴۵۱۷۵۱۱	۹۶۴۴۹۵۹	ویلا و آپارتمان اجاره‌ای.....
۲۱۲۵۲۸۹۶	۱۳۵۳۱۵۲۰	ویلا و آپارتمان شخصی.....
۲۹۵۵۷۹۲	۲۲۰۶۲۲۹	چادر و کمپ شخصی.....
۲۵۲۱۰۳۸	۱۷۹۶۹۷۴	سایر اقامتگاه‌ها.....

نتایج نشان می‌دهد که بیش‌ترین اقامتگاه اصلی مورد استفاده در سفرهای بومی با اقامت شبانه خانوارها در فصل بهار سال ۱۴۰۴، خانه آشنایان و بستگان با ۶۷ درصد، ویلا و آپارتمان شخصی با ۱۲ درصد، ویلا و آپارتمان اجاره‌ای با ۸ درصد، اقامتگاه عمومی با ۶ درصد و سایر اقامتگاه‌های مورد استفاده ۵ درصد بوده است. برای فصل تابستان این ارقام به ترتیب ۶۰، ۱۶، ۱۱، ۹ و ۷ درصد بوده است.

نمودار ۵- درصد نفر شب اقامت سفرهای با اقامت شبانه بومی بر حسب نوع اقامتگاه - بهار و تابستان ۱۴۰۴

